

SZATMÁRI
JENŐ ISTVÁN

A szemét helye...

FÓRUM

Az épülő szemétegetőmű kéménye

Egy kétmilliós világvárosban mind több lesz a szemét, a hulladék. Ez — sajnos — velejárója az életszínvonal növekedésének is. Az viszont már súlyos gond, hogy a kérdéses nagyváros miként szabadul meg ettől a hulladéktól. A Fővárosi Közterület-fenntartó Vállalat szerint évi három és fél millió köbméter hulladék keletkezik Budapesten, amelyből a szemétegetőmű naponként 1200 tonnát fog „eltüntetni”, mellest évi 144 ezer megawattóra elektromos energiát, 440 ezer tonna gőzt termel — ami energiaínséges évtizedünkben éppen nem csekélység — és a szemétből visszanyer évi 14 ezer tonna hulladék vasat is.

A számok szépek. És tulajdonképpen örülni kell és lehet is annak, ha ennyivel

kevesebb hulladék eltüntetéséről kell gondoskodni. Mondjuk, például, az lehet az öröm egyik oka, hogy mindezt a hulladékot nem kell a környezetvédelem rovására „tárolni”, nem kell feltölteni a Lágymányosi-tó után további olyan vizeket, ahol gyerekek, öregek találhattak volna pihenést, nem kell a szigetmentmiki Duna-ág partjából személerakodót csinálni, és nem kell a közvéleményt idegesíteni azzal, hogy amikor az egyik lakótelep mellett társadalmi munkaórák tízezreivel, jelentős ráfordítással a száraz területen csónakázó-, pihenő- és horgásztavat ásnak, akkor a másik mellett ugyanabban az évben személerakással betemetnek egy másikat. . .

Ez az öröm akkor lenne teljes, ha az ember nem kezdene el gondolkodni: a természetet csúfító kisebb-nagyobb hulladéklerakások, sajnos, tovább folytatódnak majd akkor is, ha az új, 1,7 milliárd forintért épített személtételező akcióba lép. A dömperek, billencsek többnyire az éghetetlen földet bontási-építési törmelékkel, az ún. sített hordják a vizek partjaira, a budai hegyek szép völgyeinek töltésére. Nem valószínű, hogy ezt a hulladékot az égetőmű befogadja! Hát oda mi kerül? Ami elég. A szerves hulladék, a műanyag hulladék, a papír, a rongy, a fa, a konzervdoboz stb.

Itt érdemes egy pillanatra megállni. És töprengeni. Mondjuk, azon, hogy ha már az első személtételező elkészült, szabad-e a példa nyomán továbbiakat is építeni? És a felsorolt hulladékfajtákat hőenergiává alakítani? Vegyük sorra:

Papír és rongy a személtételezőben. Ezek a papírgyártás nyersanyagai. És közben a MÉH kampányt kampány után szervez: gyűjtjük a papírt, a rongyot. Emlékszem egy korábbi riportomra a MÉH vezetőivel. Hogy miért járnak ezek az újrahasznosítási kampányok félsikerrel vagy néha kudarcra? Mert nincs elég emberük, helyiségük, tárolóterük. Mindez alapvetően beruházási-anyagi probléma, és a lelkes úttörőkön kívül — akik „csapatfeladatként” vállalják az újság-papír összegyűjtését — senki sem viszi szívesen a MÉH-be a papírt, a rongyot. Mert messze van az átvevő, mert a cipeendő súlyhoz képest keveset fizetnek érte, mert nem mindegy, hogy mit vesz át a MÉH — és így tovább. Ha elégetés helyett a hulladékból külön lehetne választani a rongyot, a papírt, és kidolgozni egy olyan technológiát, amellyel ez a silányabb minőségű, kevert alapanyag durvább, rosszabb minőségű papírrá lenne feldolgozható, nem volna még mindig hasznosabb — egyúttal importalapanyagot pótló — ténykedés mindez, mint az elégetés?

Műanyag hulladék. . . Egy része valóban már csak égethető. De nem csekély hányada bizonyos hőfokon újrafeldolgozható műanyagféleség. És akkor, amikor a műanyagok alapanyagának számító szénhidrogénekből mind nagyobb mennyiségű importra szorul az ország, távlatilag pedig lassan már a jövő évszázadokra tartálykandó szénhidrogénekhez kell hozzányúlni azért, hogy most legyen elég egyszer használható, aztán eldobandó, és a végén szén-dioxidra elégetendő csomagolóanyag — nem érné-e meg a szétválogatás, és az ilyen, egyszer eldob-

ható csomagolóanyagok többszörös recirkulációja?

Konzervdoboz. . . Igaz, a hulladék vasat kiválasztják a személtételezőműben is, de a színesfémkinyerésről már szó sincs. Pedig a fémhulladékok jó része nem vas, hanem ötvözet, horgany (ón), réz, alumínium. Ez utóbbiból még csak-csak akad itthon elegendő, de már rézből, ónból erős behozatalra szorul az ország. . . Itt is a jövő útja: a szétválogatás, a fémfajták szerinti csoportosítás és újrahasznosítás.

Egyedül az autógumi-hulladék elégetése látszik egyértelműen jó megoldásnak, hogy megszabaduljunk a gumihegyektől, bár több országban évek óta kísérleteznek azzal, hogy ezt a szénhidrogén-alapú terméket is valamilyen módon megmentsék az enyészettől.

Végül — de nem utolsósorban — a szerves anyag, az élelmiszer-hulladék kérdése. Közismert: a földek mesterséges talajerő-utánpótlásra szorulnak, különösen Magyarországon, ahol az évtizedekig tartó rablógazdálkodás, a múlt században istenített, de ma már erősen bírált folyamszabályozások miatt igencsak lecsökkent a földek természetes talajerő-regeneráló képessége. Nagyvonalú agrárszakemberek szerint van műtrágyánk elég! Hm. . . Hát vanni éppen van. És bár nem a készterméket kapjuk tőkés importból, az alapanyagául szolgáló szénhidrogént (már megint itt van. . .) és a foszfát jó részét igen. Tehát ismét csak valutakiadás. Amit megtakaríthatnánk, ha — elégetés helyett — helyettesíteni lehetne komposztált szerves anyagokkal. (Arról most ne is beszéljünk, hogy a műtrágya a földnek szükséges mikroelemeknek csak egy bizonyos, fontos hányadát tartalmazza — de korántsem mindet, és ezért a csak műtrágyával kezelt földeken előbb-utóbb az a gond, hogy a foszfor, a nitrogén-utánpótlás már csak megvolna, de most éppen más kémiai elem hiányzik. És a természetes alapú, komposztált trágyákkal ezt is meg lehet oldani.)

És végül az üveg. Ami az égetőműben a salakba kerül, olvadéki formájában. Pedig az üvegyártásnál az alapanyag is jórészt import. Most már rájöttek az illetékesek arra is: a vissza nem váltott üvegekre is szükség van, nagyon jó, hogy kitétték próbaképpen a használtüveg-gyűjtő konténereket. De talán mégsem ez az útja az üvegújrahasznosításának, mert — ismerve a nagyvárosi ember tempóját életét — ki fogja esetleg egy-két kilométerre cipelni a húszkilónyi vissza nem váltható üvegeket, ahelyett, hogy egyszerűen a kukába dobna? (Esetleg meg lehetett volna szervezni: a kereskedelem üvegviszaváltó helyein a vissza nem váltható üvegeknek két nagy tartályt rendszeresíteni, amelyet az üvegújrahasznosításában érdekelt szerv, vállalat hetente egyszer-többször kiürít, és akkor nem kerülne kukába az üveghulladék egy része. . . Ennél a fővárosi kereskedelem finnyásabb, ez újabb feladatot jelentene a csak napi-holnap gondolkodásmódú, külkereskedelmi mérleget, jövőképet nem néző középvezetőknek. . .) De ha már a kukába jut: legalább válogassák ki a személtételező elégetés előtt — vagy helyett. . .

Ezek lennének tehát az elvi újrahasznosítási módok. Nem vitás, két dologra szükség lenne a megvalósításukhoz: fizikai munkaerőre, a válogatáshoz (vagy ehelyett elmés kis válogatógépekre, a vizsgártól a szín és a fajsúly szerinti elválasztásig), telephelyre és beruházásra. Meglehet, ezekből általában „hiány van”. De tegyük fel, hogy elemi kár éri a gáz- víz-, áramszolgáltató berendezéseket. Lehet-e akadály a sürgős újjáépítésnek a munkaerő- vagy a géphiány? Hivatkozhatna-e bárki bármire szükségállapotban, ahelyett hogy cselekedne? Ép ésszel — aligha.

A személtételező újrahasznosítás a mának élők szemében csak jövőbeni ábránd. Már közhelynek számít azt mondani, hogy Magyarország nyersanyag-szegény, alapanyag-importra szoruló ország. Az még inkább közismert, hogy a szénhidrogének záros határidőn belül elfognak. És talán már ebben az évtizedben kiderül, hogy nemcsak a szénhidrogénekkel vagyunk így: bizonyos fémfajták, ásványi anyagok is igen hamar a készletkimerülés sorsára kerülnek. A föld erdeit sem lehet büntetlenül, a természet oxigén-újratermelő tüdejének veszélyeztetése nélkül egyre fokozódó ütemben kitermelni. Tehát szükség van minden gramm még felhasználható, vagy bármilyen formában újrahasznosítható, így a hulladékból, a személtételező is visszanyerhető nyersanyagra.

A személtételező megvan, ne bántsuk. Bízunk benne, hogy a „nincs már hova tenni” budapesti személtételező egy részétől megszabadulunk általa. De mielőtt ezt a „pofon egyszerű” megoldást követve, a várható beruházási áremelkedéseket is számba véve további két- vagy hárommilliárd forintot egy újabb égetőmű építésére előirányoznánk (mert ugye, a mai személtételező 40 százalékánál sorsát sem rendezti ez az égetőmű, és holnap-holnapután nem valószínű, hogy kevesebb lenne a személtételező, no meg akad még egy-két személtételező nagyvárosunk Budapesten kívül is. . .) — gondoljunk utána: ugyanakkora összegből a személtételező, -csoportosítás, -szállítás, újrafelhasználás költségeit nem lehetne-e ugyanilyen jól megvalósítani? Mert az égetőmű csak „tűzoltómegoldás”. A köztisztasági szerek és a városrendezők gondjain segít. De a többi megoldás az ország egész életén, és ami ebben az évtizedben mindennél fontosabb, esetleg a külkereskedelmi mérleg egyensúlyán is segíthet, ha pedig tíznél is több évre nézünk előre, akkor egyenesen az utánunk jövő nemzedék életéhez szükséges alapanyagok biztosításának szükségessége követeli meg az útkeresést. Nem kívántam ebben az írásban műszaki megoldásokat ismertetni, külföldi szaklapokra hivatkozni — ezt bízunk a szakemberekre, akik — minden bizonnyal — ha akarják, a személtételező újrafelhasználására is ugyanolyan könnyen találhatnak módot, mint a személtételezésre. Még akkor is, ha ez átmenetileg újabb beruházásokat, esetleg importot igényel. Mindez persze nem 1981-ben megtérülő, „december 31-re eredményt hozó” munka, ráfordítás. De, úgy tudom, a metrót, a dunai vízlépcsőket, erőműveket, a paksi atomerőművet sem csak a mának építik.